

Veiligheid vergt cultuurverandering

Als alle sprekers tijdens de startbijeenkomst van de Week van de Veilige Bouw prototypisch waren voor de partij die ze vertegenwoordigden, dan zat het wel goed met de veiligheid in de bouw. De bijeenkomst, op 9 oktober 2007, in de Amsterdamse IJ-kantine had voornamelijk tot doel te onderstrepen waarom een actief gezond- en veiligheidsbeleid noodzakelijk blijft. Bestuurders, opdrachtgevers, architecten, aannemers, onderaannemers, zzp'ers – allemaal kwamen ze aan het woord.

Joy Oh (Ministerie van SZW) spreekt de aanwezigen toe.

Tijdens de startbijeenkomst stond de vraag centraal welke oorzaken aan onveilig werken ten grondslag liggen en welke maatregelen genomen worden, en eventueel in de toekomst extra dienen te worden genomen, om onveilige situaties zoveel mogelijk uit te sluiten. Voorzitter van Bouwend Nederland Elco Brinkman opende de dag met een korte analyse van de situatie, waarna Arend van Wijngaarden, voorzitter van CNV Hout en Bouw, en Dick van Haaster, voorzitter van FNV Bouw, aan het woord kwamen. De heren waren het eens dat op bestuursniveau alles goed op orde is. De regelgeving voldoet en er wordt in voldoende mate gehandhaafd. Daarom werd het nieuwsbericht, dat op dezelfde dag prominent werd gebracht door de nieuwszenders, namelijk dat een 'val van het dak in de bouw vooral door gebrekkige veiligheidsplannen' wordt veroorzaakt, als onnodige negatieve

publiciteit ervaren. De bouwbranche heeft het probleem van onveiligheid op het werk juist op een heel positieve wijze opgepakt en daar goede resultaten mee behaald. Toch, zo was de redenatie van het Ministerie van SZW, die het persbericht naar buiten had gebracht, blijft dit soort berichtgeving noodzakelijk om een betere bewustwording te realiseren.

Ondanks de behaalde resultaten blijkt dat het in de praktijk nog steeds dikwijls mis gaat. Dit is in veel gevallen te wijten aan een gebrekkige voorlichting. Bij de meeste ongelukken blijkt namelijk dat de verongelukte zich niet realiseerde dat hij gevaar liep. Is dit de schuld van de te nonchalante werknemer? Of die van de werkgever, die bewust de noodzakelijke maatregelen achterwege laat om het werk goedkoper uit te kunnen voeren? Brinkman wilde het 'zwarte pietenspel' niet spelen, en gaf aan dat alle partijen op een positieve manier moeten samenwerken om de veiligheid op de bouwplaats verder te verbeteren.

Conclusie van het ronde tafelgesprek was dat er een cultuurverandering teweeg moet worden gebracht, waarbij veilig werken een vanzelfsprekendheid wordt. Of, zoals Van Wijngaarden het formuleerde: "Elke week moet de week van de veilige bouw zijn." De bouw is nog te ver verwijderd van de als ideaal ervaren situatie in de petrochemische industrie. Daar is men zich voor de volle 100% van bewust dat men met risicovol werk bezig is en men houdt daar bij alle handelingen die men verricht rekening mee. In de bouw wordt nog te vaak een oogje toegeknepen als er bijvoorbeeld iemand zonder helm op de bouwplaats rondloopt.

Vlnr: Ruben Maes (dagvoorzitter), Elco Brinkman (Bouwend Nederland), Dick van Haaster (FNV Bouw), Arend van Wijngaarden (CNV Hout en Bouw) en Cees van Vliet (Arbouw).

Cultuurverandering

De bouw zit dus midden in een proces van cultuurverandering. Programmamanager Joy Oh van het Ministerie van SZW ging nader in op een analyse van ongevallen in de bouwnijverheid door de Arbeidsinspectie dat men op deze dag openbaar maakte. 21% van het totaal aantal ongevallen in de periode 1998-februari 2004 was een val van hoogte, dus van het dak, verdieping, e.d. – exclusief ladder (16%) of steigers (13%). Dat komt neer op 603 valongevallen in genoemde periode, gemiddeld 98 per jaar. In deze periode werden overigens 106 ongevallen van dakdekkers gemeld – dit waren niet allemaal valongevallen.

De voornaamste directe oorzaken voor de valongevallen was:

- Ontbrekende of onvoldoende plannen of procedures voor werken op hoogte (31%)
- Gebrekkige communicatie of samenwerking (18%)
- Onvoldoende motivatie/alertheid voor veiligheid (13%)
- Conflict met de bedrijfsbelangen (11%)
- Ondeugdelijk materiaal (11%)

In 28% van het totaal aantal valongevallen had valbeveiliging toegepast moeten worden maar is dit niet gebeurd. In 56% van deze gevallen was er geen valbescherming door de organisatie verschaft. In 29% wel, maar werd deze niet gebruikt door het slachtoffer. Oh besloot zijn betoog met de conclusie dat veel ongevallen voorkomen kunnen worden als de cultuur van het bedrijf meer was ingesteld op het veilig werken.

Er werd nog even over de benodigde cultuurverandering doorgepraat met Frank Guldenmund, promovendus aan de TU Delft, sectie veiligheidkunde. Guldenmund doet momenteel onderzoek naar de psychologie van een dergelijke cultuurverandering. Hij vertelde in dit verband over de 'mentale software' van een persoon, die niet zozeer door het individu, maar door de omgeving wordt bepaald. Het gedrag van de omgeving, en de leidinggevende is zéér bepalend. "Men moet een cultuurverandering werkelijk willen, en daar dan ook alles op richten," aldus Guldenmund. "Regels, en sancties bij overtreding, hebben alleen zin als eerst het doel

Ruben Maes in gesprek met promovendus Frank Guldenmund over cultuurverandering.

Paneldiscussie. Vlnr: Jan van Schinkel, Ruben Maes, Joke Komen (Rgd), Cees Brandsen (Rgd), Ger Bosch (BAM), Henk Klein Poelhuis (AVM) en Karl Otter (zzp'er).

duidelijk is, en de diverse verantwoordelijkheden. Leg niet alleen op, maar leg ook uit." Gevraagd naar zijn aanbevelingen, raadde Guldenmund aan maatregelen de tijd te geven, te accepteren dat cultuurverandering een langzaam proces is.

Verantwoordelijkheden

Tenslotte kwamen alle bouwpartijen rond de tafel zitten voor de paneldiscussie 'Samenwerking in de bouwketen'. Dit had een pikante discussie kunnen worden, maar de angel werd eruit gehaald doordat Vera Komen van de Rijksgebouwendienst aangaf altijd heel alert te zijn op veiligheid en ook bereid te zijn daarin te investeren. Namens de architecten verklaarde Jan van Schinkel dat ook de architecten actief aan de slag zijn gegaan met het thema 'veiligheid'; hij noemde het beeld van de architect als kunstenaar, die zich enkel bekommert om de vormgeving en geen aandacht besteedt aan de veiligheid van het gebouw een 'vooordeel'. Spijtig was wel dat Van Schinkel de enig aanwezige architect op de startbijeenkomst was. "Ik neem mijn collega's dat zeer kwalijk en ik ga daar ook zeker werk van maken," verklaarde hij. De aanwezige aannemer, Ger Bosch van BAM en onderaannemer Henk Klein Poelhuis van Aannemers Vereniging Metselwerken (AVM) waren het erover eens dat in een vroeg stadium overleg moet worden gepleegd over de te nemen maatregelen op de bouwplaats. De aanwezige zzp'er Karl Otter ("ik gebruik liever de term 'kleine aannemer') pleitte ervoor de (tijds)druk van de bouwwerk eraf te halen. Dit zou al veel problemen oplossen.

Terecht werd opgemerkt, dat de laatste jaren belangrijke vorderingen zijn gemaakt op het gebied van veilig werken, maar dat we er nog lang niet zijn. De Week van de Veilige Bouw is een nieuwe stap in de cultuurverandering van de bouw. Dit geldt voor de bouw in het algemeen, maar zeker ook voor de dakenbranche. In het kader van de Week van de Veilige Bouw is op 11 oktober de Dag van het Veilige Dak georganiseerd. een verslag van deze dag vindt u elders in dit nummer.